

Literatura

SPELEOLOGIJA U PLANINARSKIM BILTENIMA I ČASOPISIMA U HRVATSKOJ

Planinarskih biltena i časopisa u Hrvatskoj ima svega nekoliko. Najpoznatiji i najredovitiji je planinarski časopis »Naše planine«, kojega izdaje Planinarski savez Hrvatske. U njemu je dosta prostora posvećeno speleologiji, o čemu je u »Speleologu« bilo pisano.

No, o speleologiji se piše i u manje poznatim časopisima i biltenima, koji ne izlaze uvijek redovito i nisu tako kvalitetni kao »Naše planine«, ali zbog njihovog sadržaja ipak ih je vrijedno spomenuti.

Koordinacijski odbor planinarskih društava željezničara Jugoslavije izdaje svoj bilten, štampan u šapirografskoj tehnici, od 1967. godine. Do 1974. god. uredništvo je bilo u PD »Željezničar« — Zagreb, a tokom 1974. god. u PD »Željezničar« — Sarajevo. Od 1975. god. uredništvo se nalazi u PD »Željezničar« — Beograd. Ukupno je do kraja 1975. god. izašlo 16 brojeva. U »Biltenu — informativnom listu KOPDZJ« pisali su o speleologiji:

Veljko Segre: Savjetovanje planinara-speleologa na Medvednici od 6.—9. V. 1967., 1967, br. 1, str. 11

Anonimus: Planinarsko društvo »Željezničar« Sarajevo — Izvještaj o radu speleološke sekcije od II. 1967. — II. 1968., 1968, br. 4, str. 11

Anonimus: Razne kratke speleološke vijesti, 1969, br. 1, str. 25

Anonimus: Speleološki logor u Velebitu, 1969, br. 2, str. 19

D. Novak: Jamarsko zborovanje, 1971/1972, br. 1, str. 19

Anonimus: Prikaz speleoloških članaka u »Našim planinama«, 1971/1972, br. 1, str. 20

Vladimir Božić: Sudjelovanje na II međunarodnom kongresu o spasavanju iz spilja i jama, 1971/1972, br. 1, str. 21

Anonimus: Republički tečaj o spasavanju iz speleoloških objekata, 1971/1972, br. 1, str. 23

Juraj Posarić: Spasavanje Ivana Bošnjaka iz jame Prišćice kod Ozlja, 1972, br. 2, str. 10

Boris Krstinić: Istraživačke akcije Speleološkog odsjeka PD »Željezničar« — Zagreb u okolici Perušića, 1972, br. 3, str. 11

Vladimir Lindić: Izvještaj o radu Speleološkog odsjeka PD »Željezničar« — Zagreb, 1973, br. 1, str. 18

Anonimus: Speleolog (Osvrt na časopis), 1973, br. 1, str. 20

Branko Jalžić: Sjećanje na Vladimira Redenška, 1973, br. 1, str. 22

Anonimus: Vladimir Redenšek 1889—1972, 1973, br. 1, str. 23

Juraj Posarić: Izvješće delegata Komisije za speleologiju Planinarskog saveza Hrvatske sa 7. zbornice slovenskih jamara, 1973, br. 3, str. 8

»OSA« — informativni list omladinske sekcije PD »Željezničar« iz Zagreba izlazi od 1973. god. Do konca 1975. god. štampano je 15 brojeva u šapirografskoj tehnici. I tu ima, osim opće planinarskih članaka i vijesti, dosta prostora posvećenog speleologiji. O speleologiji je u OSI pisano sljedeće:

J. Posarić — Z. Mrzljak: Speleološka škola 73, 1973, br. 5, str. 11

Dubravka Holjevac: Špiljarski život i rad, 1973, br. 5, str. 32

Dubravka Holjevac: Poduke iz špiljarenja i još nešto, 1974, br. 6, str. 27

Anonimus: Pjevajte s nama — Špiljarska, 1974, br. 6, str. 37

Slavko Smolec: S požutjelih stranica speleološke arhive (u stilu želca), 1974, br. 7, str. 16

F. M.: Paklenica (Izvještaj sa speleološkog istraživanja), 1974, br. 8, str. 13

Slavko Smolec: S požutjelih stranica speleološke arhive (nastavak), 1974, br. 8, str. 20

Slavko Smolec: S požutjelih stranica speleološke arhive (nastavak), 1974, br. 9, str. 15

Juraj Posarić: Kako smo bili na dnu Hrvatske, 1974, br. 10, str. 36

Osa Peglić: Iz sekcije i odsjeka (o speleološkom odsjeku PD »Željezničar«), 1974, br. 10, str. 71

Krešimir Ormanec: Povodom 25 godišnjice speleološkog odsjeka PD »Željezničar« Zagreb, 1975, br. 11, str. 31

F. M.: Speleološki odsjek našeg društva odlikovan je zlatnim znakom Planinarskog saveza Hrvatske, 1975, br. 11, str. 33

K. O. K.: Kiosk časopisa (osvrt na časopis »Speleolog«), 1975, br. 11, str. 34

K. O. K.: Naši predsjednici (Pregled pročelnika SO-a), 1975, br. 11, str. 36

K. O. K.: Naši šišmiši (popis nosioca naziva »speleolog«), 1975, br. 11, str. 37

K. O. K.: Zagrebačka speleološka škola, 1975, br. 11, str. 61

Biserka Končevski: Posjet Skočjanskim jamama, 1975, br. 12, str. 124

Juraj Posarić: Prva zagrebačka speleološka dijačada, 1975, br. 12, str. 130

F. M.: Princip (šale iz speleološkog odsjeka PD »Željezničar«), 1975, br. 12, str. 142

Krešimir Ormanec: Kiosk časopisa (osvrt na časopis »Speleolog«), 1975, br. 13, str. 214

K. O. K.: L znači škola (obavijest o speleološkoj školi), 1975, br. 13, str. 218

Krešimir Ormanec: Munje i gromovi (Opasnosti kod speleoloških istraživanja), 1975, br. 14, str. 288

Vlado Božić: Ispitna pitanja za dobivanje planinarskog naziva SPELEOLOG, 1975, br. 14, str. 300

Smilja Baran: Naši speleolozi-pripravnici, 1975, br. 14, str. 300

Vlado Lindić: Cetina (Speleološka istraživanja izvorišta Cetine), 1975, br. 14, str. 302

Slavko Smolec: Kaldrma u Špilji, 1975, br. 14, str. 320

Slavko Smolec: U vinu je istina, 1975, br. 14, str. 321

Slavko Smolec: Poklonili mu rogeve, 1975, br. 14, str. 323

Pajo: Cestitka, 1975, br. 15, str. 374

K. O. K.: Popis literature o speleologiji: PSH — Komisija za speleologiju 1975, 1975, br. 15, str. 387

Planinarsko društvo »Kamenjak« u Rijeci izdavalja je od 1966. do 1970. god. bilten pod nazivom »P. D. Kamenjak — društvene vijesti« u šapirografskoj tehnici. Tu je o speleologiji pisano sljedeće:

Mirjana Legac: Pećine — podzemni oblici krša, 1966, br. za V. mjes. str. bb

Skuljar: Speleolozi u Rijeci, 1966, br. za V. mjes., str. bb

Od 1970. god. Planinarsko društvo »Kamenjak« izdaje svoje časopis »Planinarski list« na finom papiru u štamparskoj tehnici. O speleologiji je pisano sljedeće:

Visko Dučić: Iz speleološkog katastra, 1970, br. 4, str. 121

Bruno Puharić: U sifonu Urinjske spilje, 1971, br. 2, str. 57

Anonimus (SOPD — Mosor — Split): Izvještaj o radu za 1970. god., 1971, br. 4, str. 124

Hinko Emili: Ponor kod Krasicke, 1972, br. 4, str. 78

Boris Jurčić: Sparožna i Crljenčica spilja, 1973, br. 1, str. 8

Narcis Mršić: Zaštita prirode — svrha i zadaci (prikaz zaštićenih životinja u speleološkim objektima), 1973, br. 2, str. 52

Narcis Mršić: Zaštita prirode — svrha i zadaci (prikaz zaštićenih speleoloških objekata u Hrvatskoj), 1974, br. 2, str. 50

Mirjana Legac: Izložba »Tajne podzemlja« (osvrt na izložbu S. Božičevića), 1974, br. 3, str. 89

U Rijeci izlazi i bilten Planinarskog društva »Platak« pod naslovom »Planinarsko društvo Platak — obavijest članstva«, u šapirografskoj tehnici. Bilten izlazi od 1973. god., i u njemu je o speleologiji izašlo sljedeće:

Anonimus: Speleološka sekcija (rad SOPD »Platak«), 1974, br. 1, str. 6

Anonimus: Speleološka sekcija (rad SOPD »Platak«), 1975, br. od V. mjes., str. 5

Anonimus: Akcija spašavanja u Munama, 1975, br. od V. mjes., str. 5

Vladimir Božić

TERMINOLOGIJA SPELEOLOŠKIH IZRAZA I POJMOVA

Planinari-speleolozi, a vjerovatno i svi drugi koji se bave speleologijom ili ih ona zanima dugo su vremena osjećali potrebu za jednim rječnikom speleoloških izraza i pojmova, tj. za obrađenom terminologijom speleoloških pojmova.

Održavajući svoje speleološke tečajevе i škole, planinari-speleolozi su se, što se tiče terminologije, snalazili kako su najbolje znali i umjeli, odnosno, dogovarali su se međusobno i svoje znanje prenosili na mlade, u usmenom obliku.

Prvi pokušaj pisanja speleološkog rječnika rezultirao je iz potrebe školovanja planinarskog speleološkog kadra još šezdesetih godina. Zato je KS PSH, za potrebe održavanja ispita za dobivanje planinarskog naziva »speleolog«, zadužila Hrvoja Malinara, člana Speleološkog odsjeka PDS »Velebit« iz Zagreba da izradi speleološki rječnik na osnovu do tada korištenih izraza i pojmova.

Prihvativši se posla, Hrvoje Malinar je tokom 1968. god. izradio »Rječnik speleoloških izraza i pojmova«, i putem Komisije za speleologiju PSH poslao rukopis organizatoru V. jugoslavenskog speleološkog kongresa — Speleološkom društvu Makedonije kao referat za kongres. Obzirom da H. Malinar zbog bolesti nije učestvovao na kongresu u Skoplju 1968. god., organizator kongresa nije dozvolio da referat izađe netko drugi umjesto autora, pa referat nije održan, niti je kasnije objavljen u kongresnim materijalima.

Takav je postupak obeshrabrao kako autora, tako i ostale članove KSPSH, pa je, nažalost, ovo vrijedno djelo palo u zaborav. Kopiju referata (rukopis) koristili su povremeno samo neki organizatori planinarskih speleoloških tečajeva i škola u Zagrebu.

No rad na izradi krške terminologije pokrenut je i ostvaren van planinarske organizacije. God. 1969. osnovana je Komisija za naučni rad Geografskog saveza Jugoslavije, koja je dobila zadatka da obradi kršku terminologiju jugoslavenskih naroda. Prvi veliki korak k tome cilju učinjen je 1971. god., kada je održan Prvi jugoslavenski simpozij o krškoj terminologiji. Tu su održani referati o razvoju krške — slovenske, hrvatske, srpske i makedonske terminologije. Na kongresu su bili dogovoreni principi izrade terminologije, i određeni nosioci zadatka za pojedina jezična područja. Rezultat tog rada su do danas izašle tri knjige o krškoj terminologiji:

1. SLOVENSKA KRASKA TERMINOLOGIJA štampana kao prva knjiga Kraške terminologije jugoslavenskih naroda. Knjigu je izdao Savez geografskih institucija Jugoslavije u Ljubljani 1973. god. Autor knjige je dr. Ivan Gams, s glavnim suradnicima dr. J. Kunaverom i dr. Darkom Radinjom. Knjiga ima 76 stranica, tvrde korice a ilustrirana je crtežima.

2. SRPSKA KRASKA TERMINOLOGIJA je izašla kao druga knjiga Kraške terminologije jugoslavenskih naroda. Knjigu je izdao Savez geografskih institucija Jugoslavije u Beogradu 1974. god., a autor knjige je dr. Dušan Gavrilović. Ova knjiga ima 73 stranice, tvrde korice, i nema ilustracija.

3. PRILOG HRVATSKOJ KRŠKOJ TERMINOLOGIJI je treća knjiga izašla, do sada, o krškoj terminologiji naroda Jugoslavije. Autor ove knjige je dr. Josip Roglić, a štampana je kao separat »Krša Jugoslavije« br. 9/1 u Zagrebu 1974. god. Knjiga ima tvrde korice, 72 stranice sa crtežima uz tekst, te 44 fotografije, od čega 22 u boji.

U navedenim djelima, osim što je detaljno obrađena terminologija krških izraza i pojmova, napisana je i po- vijest izrade terminologije, a također je navedena i sva li- teratura o terminologiji, čime je učinjen velik doprinos i samoj speleologiji.

Zbog toga se ove knjige preporučuju svima onima koji se bave speleologijom ili ih ona zanima.

Vlado Božić

FOTOMONOGRAFIJA O POSTOJNI

Postojna — Postojnska jama, 1973. god. Sa 93 kolor foto- grafije — to je fotomonoografija o našoj najvećoj i najpo- znatijoj turističkoj spilji u Jugoslaviji. Uvod je napisao F. Habe, u kojem na ukrajno upoznajе s osnovnim zna- čajkama Postojne i slovenskog krša. Autori izvanrednih foto- grafija su Birelli, Habe i Kadrnika; govore nam o Postojni više nego sve stranice teksta, otkrivajući nam neke nove detalje. Ova će knjiga interesirati svakog ljubitelja krškog podzemlja.

Vladimir Lindić

PRIRODNE ZNAMENITOSTI HRVATSKE

Izdaje Republički zavod za zaštitu prirode, Zagreb, str. 1—127, s 246 fotografije u koloru.

Knjiga će zainteresirati sve ljubitelje prirode, a naro- čito planinare jer sadrži upravo ono što treba svakako vi- djeti i doživjeti. Tu su opisani rezervati, nacionalni i ostali parkovi, te endemi flore i faune.

Sve što je ovdje opisano zaštićeno je zakonom. Među tim, čovjek ne poštuje zakone i svi smo svjedoci sve većeg devastiranja prirode. Nas će svakako zainteresirati ono što ova knjiga donosi o krškom podzemlju i o njegovoj zaštiti. Tu je spomenuto svega nekoliko spilja, samo nekoliko pred- stavnika podzemne faune, što ni u kom slučaju nije dovolj- no i time ne možemo biti zadovoljni. Opisani detalji mogu nam samo biti podstrek za bolju zaštitu speleoloških objek- ata i, uopće, krša koji je sve više ugrožen.

Vladimir Lindić

IVAN GAMS: KRAS

Izdavač Slovenska Matica, Ljubljana, 1974. str. 1—358. Karte, crteži, tabela fotografija.

Kako sam autor kaže u podnaslovu, knjiga je opis krša sa historijskog, prirodoslovnog i geografskog aspekta. Sva- kako, interesantna knjiga koja će zainteresirati svakog tko

se bavi istraživanjem krša u bilo kojem pogledu. S obzi- rom da je to prvo djelo takve vrste, koje pokušava dati krš u jednom sveobuhvatnom kompleksu, zaslužuje i po- hvalu.

Svoju definitivnu ocjenu knjige će dobiti kad se malo bolje i temeljitije prouči. Samo djelo po svojoj koncepciji imalo je zadatak obuhvatiti krš cijele Jugoslavije, kako se to iz naslova može zaključiti. Međutim, iako autor piše u posebnim poglavljima knjige o krškim pojavama u Slove- nij i o krškim pojavama izvan nje, veći dio knjige bavi se isključivo problematikom slovenskoga krša. To su poglavlja: Kako je kras postao međunarodni termin; kras je produkt vode; jame u kojima su nekad tražili ulaz u podzemlje danas su zabava; zdravlje i nova saznanja; oblici krasa; čovjek na slovenskom krasu. Prema tome, autor se bavi pro- blematikom slovenskoga krasa, jer pedesetak stranica za opis dinarskoga krša izvan Slovenije nije dovoljan; ako sa- mo promotrimo kartu krša, vidjet ćemo koliki su ti odnosi. Svakako da se ovom knjigom postavljaju mnoga pitanja, od historijskih do prirodno-znanstvenih. Sam autor, izgleda, nije mogao dati na sva pitanja adekvatne odgovore, iako je u svom hitjenju uspio potaknuti na razmišljanje i akciju ostale istraživače u drugim republikama.

Vladimir Lindić

NASE JAME

Glasilo Jamarske zveze Slovenije br. 16., str. 136, Lju- bljana, 1974. Broj je posvećen Prvom jugoslavenskom sim- poziju o turističkim jamama i njihovoj zaštiti, održanom u Domžalama 25. i 26. maja 1973. god. i Sedmom zboru slo- venskih jamara i istraživača krasa u Idriji, od 8. do 10. juna 1973. god. Objavljena su predavanja održana na tim skupovima.

Na simpoziju u Domžalama, autori Petrlin, Savojić, Pla- nina bave se općenito zaštitom na slovenskom krasu, zatim, unutar nekih poznatih turističkih objekata kao što je Postojnska jama. Uz to se obrađuje i problematika po- jave vegetacije i sprečavanja rasta u tim objektima. Od autora iz drugih republika nalazimo članak V. Ržehla iz Sarajeva, koji piše o ulozi pečina s gledišta zaštite čovje- kove okoline, te o zaštiti rijeke Tare.

F. Habe se bavi problematikom turističkih spilja u Ju- goslaviji i njihovom zaštitom. Iz članka vidimo da u Jugo- slaviji ima 25 turističkih spilja, uz podatak da je do sada registrirano skoro 10.000 objekata: Slovenija 3800, Hrvatska 4750, Bosna i Hercegovina 350, Crna Gora 387, Srbija 500, Makedonija 156.

Na sastanku u Idriji predavanja su obrađivala uglavnom problematiku istarskog krasa.

Vladimir Lindić

ACTA CARSOLOGICA

Izdavač Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Lju- bljana, 1974., str. 1—419. Objavljeni su referati sa 6. kon- gresa speleologa Jugoslavije: Sežana—Lipice, 10—15. 10. 1972. Između ostalih, skrećemo pažnju na članak Josipa Roglića: Odnos između površja i podzemlja dinarskog krša. Autor se bavi objašnjavanjem pojave krša i osnovnih procesa u njemu dijeleći ga na: fluvijalni reljef, fluvio krš i duboki krš (str. 11—19).

Zatim Srećko Božićević piše: Podzemni krški fenomeni planine Medvednice kraj Zagreba (4 karte i 4 fotografije), od 97 do 107 str. On govori o geomorfološkom opisu Medved- nice; opisuje karakteristična područja krša na njoj, zatim historijat speleoloških istraživanja s popisom istraženih objekata, koji su grupirani u tri zasebna područja: zapadni dio koji ima 30 jama i spilja, središnji dio sa 6 objekata i istočni dio Medvednice s 5 objekata. Tu se nalazi za sada i najdublja jama na Medvednici — duboka 34 metra. Inače, najveći speleološki objekt je spilja Veternica, u zapadnom dijelu, dužine preko 5000 metara. Ovaj pregled bi svakako trebao poslužiti kao osnova i podstrek zagrebačkim spele- olozima na daljnja sustavna istraživanja planine Medvednice.

Mirko Malez autor je trećeg referata, koji je interesan- tan jer obrađuje: Nova dostignuća u istraživanju paleolitika u nekim pećinama Hrvatske (3 slike) str. 259—270. U refe- ratu se govori o paleolitičkim lokalitetima u Hrvatskoj (23 dosad otkrivena). Među njima tri su značajnija nalazišta — Velika pečina u Ravnoj Gori, pečina Veternica kod Za- greba i Sandalja kod Pule, u kojima su pronađeni ostaci hominida, zatim fauna i ostali nalazi.

Vladimir Lindić